

Ing. Ján Spišák

Koncept operačních směrů – doktrinální aplikace

(2. část)

**VOJENSKÉ
UMĚNÍ**

Základy teorie konceptu operačních směrů, které přinesli Lloyd, Bülow a Jomini, a jež byly vysvětleny ve VR 1/2011, [1] zůstaly ve své aplikaci v podstatě nezměněny až do současnosti. Při pohledu na prostor operace, ve kterém vojska působí, je zřejmé, že stále existují operační základny, obdobně jako směry a trasy (operační, zásobovací, komunikační, odsunové atd.), po nichž se plánovitě či neplánovitě pohybují vojenské formace. Vojsko se na těchto směrech s větší nebo menší intenzitou setkává s protivníkem, prochází určenými místy – rozhodujícími body – popřípadě na těchto směrech naplňuje rozhodující podmínky pro dosažení definovaného vojenského cíle. Na cestě k dosažení vojenského a politického konečného stavu ničí, eliminuje nebo ovlivňuje těžiště protivníka, popřípadě působí tak, aby jej získalo ve vlastní prospěch a prospěch celé operace.

Takovýto pohled na bojiště by jednoduchému konceptu operačních směrů zcela jistě vyhovoval, pokud se na něj díváme optikou pouze geometricky lineárního bojiště válek první, druhé, a zejména třetí generace. Její počátek je přisuzován podobě taktiky bleskové války v druhé světové válce. Válka třetí generace se zaměřuje se na obranu v hloubce, snaží se zasáhnout týl protivníka. Je to taktika infiltrace, která, namísto vyhledávání přímého boje, má obejít a zničit jednotky protivníka zevnitř. Útočící armády s technologickou převahou nedávají druhé straně šanci na zformování účinné obrany. Zasahuje vojenské jednotky i domácí obyvatelstvo.

Takovéto aspekty ústí do válek čtvrté generace, které jsou válkami rychlosti a iniciativy. Zapojují nejen ozbrojené síly, ale s mnohem větší intenzitou dopadají na domácí obyvatelstvo. Je to konflikt charakterizovaný stíráním hranic mezi válkou a politikou, vojákem a civilistou. Válka čtvrté generace [2] představuje ztrátu téměř monopolního vlastnictví bojových jednotek národním státem a návrat bojového konfliktu do jeho pradávnej podoby. V nejjednodušší definici jde o jakoukoliv válku, ve které jedním z hlavních účastníků již není stát, ale spíše mimovládní činitel.

V tomto pojetí dostává koncept operačních směrů a jeho aplikace v koncepci operace výrazně jiný obsah. Použití vojenských prvků, jako jednoho z nástrojů státní moci, se tak dostává do úzké korelace s politikou, diplomacií, ekonomikou, prvky infrastruktury, otázkami sociálními či kulturními.

Doktrinální východisko současného konceptu operačních směrů

Vznik taktické doktríny z jedinečných a specifických strategických podmínek není ve válečnictví novým jevem. Např. německá armáda v první světové válce, když čelila

strategickému patu na západní frontě, zdokonalila novou taktickou doktrínu o techniky infiltrace pěchoty – taktika úderných jednotek, tzv. Stoßtruppen, nebo taky „Hutier taktika proniknutí“, [3] ve snaze získat řadu rozhodujících vítězství a nakonec ukončit válku za strategicky příznivých podmínek. Jiným příkladem lze poukázat na Eisenhowerovou „New Look“ strategii a politiku Západu, známou během padesátých let jako strategií hromadné odvety, jež vedla k vývoji taktické nukleární doktríny ozbrojených sil USA. Ve vývoji podobných, tzv. *capstone* vrcholových doktrín, ozbrojené síly USA zastávaly v minulosti přední místo. Není tajemstvím, že alianční doktríny byly vytvářeny následně, jako odezva na „velké doktrinální myšlenky“ této supervelmoci. Transformace strategických konceptů a idejí do publikované operační doktríny v USA i NATO musela na své probuzení čekat ještě několik dalších desetiletí.

Strategické obavy z bojů s početní převahou v konvenčních zbraních Sovětského svazu a jeho satelitů, zobecnění zkušeností z tankových bitev vysoké intenzity během arabsko-izraelské války v roce 1973 a významný psychologický dopad z války ve Vietnamu, na konec formuloval prostředí hledání, jemuž čelili vysocí představitelé ozbrojených sil.

Jedním z takových byl generál William E. DePuy, [4] jenž hrál rozhodující roli v rozvoji sjednocujícího a holistického přístupu k doktrínám v armádě. Výsledkem tohoto přístupu byl vznik doktríny FM 100-5 *Operation* (1976), znamenající významný odklon od předchozích, spíše taktických verzí tohoto manuálu. Primárním cílem DePuyho bylo vytvořit doktrínu, která by prezentovala „zastřešující koncept válečnictví“. Ten, z hlediska jak hodlá armáda v budoucnu bojovat, měl v armádě zefektivnit vše, od výcviku povolanců až po výrobu tanků. Manuál splnil svůj účel – doktríně dal zcela novou roli a pozemní síly nasměroval na vojsko jednadvacátého století. Doktrína měla pochopitelně i své nedostatky, byla zaměřena hlavně na taktickou úroveň války a žádným významným způsobem neřešila oblast operačního plánování.

Další, „takticky zaměřená“ verze FM 100-5 *Operation* z roku 1982, již řešila některé nedostatky, když formálně uznala operační úroveň války. Krátce nato vznikla verze FM 100-5 (1986), která provedla kvantový skok v operačním poznání a vyznačila jeho vztah k operačnímu plánování. Tímto skokem byl koncept operačního umění. Manuál definoval operační umění jako: „Použití vojenské síly k dosažení strategických cílů na válčišti nebo prostoru operací prostřednictvím koncepce, organizace a vedení tažení a hlavních operací.“ To, co velikáni ruského a sovětského vojenského umění jako Svečin, Triandafilov či Tuchačevský pochopili o šedesát let dříve, našlo konečně své uplatnění i na Západě.

Toto poznání a porozumění operačnímu umění dovolilo armádě USA kolektivně uplatňovat operační koncepty, jako jsou těžiště, rozhodující body a operační směry způsobem, který plánování operací zásadně změnil. Analýza doktrinálních publikací jednotlivých druhů vojsk nebo společných doktrín nedávné historie, počínajíc doktrinální publikací americké armády FM 100-5 *Operations* z roku 1993, potvrzuje rychlý teoretický a doktrinální vývoj, který přetvořil koncept operačních směrů z aspektu Jominiho lineárního geometrického bojiště na významný nástroj operačního plánování. Podpůrné doktríny, jako např. verze FM 100-7 *Decisive Force: The Army in Theater Operations* (1995), postupně zlepšovaly oblast operačního umění a plánování, zavedením specifických konceptů a klíčových prvků koncepce tažení a operace. Radikální přehodnocení téměř všech doktrín, postihující strategickou a operační úroveň války,

postupně přineslo uznání důležitosti „vizualizace“ průběhu operací ještě dříve, než vzniknou. Tato celospektrální úvaha měla významný dopad na základní stavební nástroje používané veliteli a plánovači při proměně jejich vize do plánu. Těmito nástroji jsou operační koncepty.

Jako doktrinální pojem, byl koncept operačních směrů zpočátku vysvětlován a definován pouze v geografických termínech. Specifikoval jen fyzické vnější a vnitřní operační směry. Zdůrazňoval aplikaci fyzické bojové síly v čase, prostoru a logickém sledu, jenž integruje palebnou sílu, psychologické operace, klamání, speciální operace a manévry sil, sbíhající se v těžišti protivníka. Na základě válek devadesátých let minulého století si velitelé a plánovači postupně uvědomují nové souvislosti.

Byla to však až publikace FM 3-0 *Operation* z roku 2001, která poprvé představila nový způsob aplikace konceptu operačních směrů. Vojáci musí plnit značný počet činností, jež jsou mimo tradiční sféru útočných či obranných úkolů. Mnohem častěji jsou zapojováni do stabilizačních, humanitárních nebo podpůrných operací. Jejich plánování se mění v souvislostech kognitivní a příčinné vazby (tj. příčina a účinek), spíše než v geometrickém nebo lineárním vztahu mezi vojskem a jeho cílem. V tomto důsledku je tak prováděna řada úkolů, jež nemusí nutně souviset jen s vojenskými. V konečném efektu však vedou ke splnění vojenských cílů a dosažení požadovaného konečného stavu.

Teorie konceptu operačních směrů v současných doktrinálních publikacích

Jestliže se plánovač nebo operátor podílí na tvorbě koncepce operace, pochopení teorie konceptu operačních směrů je pro něj zcela zásadní. Dnes jen velice zřídka, spíše vůbec, si otevřou dílo Jominiho a budou horlivě studovat jeho myšlenky. Pravděpodobněji se budou snažit vyčíst „moudro“ z dostupných národních nebo aliančních doktrinálních publikací. To co nabízí alianční a tedy i naše české (přeložené) doktrinální publikace, např. AJP-01(C) a AJP-5, vytváří jen strohý obraz o teoretickém významu a praktické použitelnosti konceptu. V souvislosti s popisovaným konceptem je, mimo jiné, v nich uvedeno:

„Po určení celkově nejvýhodnějšího postupu k těžišti protivníka je dalším krokem tvorby koncepce operace určení hlavních a záložních operačních směrů. Operační směry spojují rozhodující body v čase a prostoru ve směru k těžišti protivníka. Propojují síly s jejich operační základnou a stanovenými cíli. Velitel je využívá k zaměření bojové síly směrem k požadovanému cíli (konečnému stavu), přitom používá bojovou sílu ve všech třech dimenzích prostoru, v čase a v logickém uspořádání, které integruje všechny vojenské schopnosti společných sil za účelem jejich soustředění k porážce těžiště protivníka.“

Následně však doktrína (AJP-5) již nerozlišuje a nerozvádí existenci a význam jak fyzických, tak logických operačních směrů, jejich zobrazení všeobecně aplikuje pro případ použití jen vojenské síly. Vstupní branou do oblasti porozumění operačního umění by pro odborníka měla být jednak správná terminologie a následně teoretické vývody, popisující danou oblast.

Překladem alianční doktríny AJP-01(C) Vojenské operace NATO, vydané ŘeVD v roce 2007, je **operační směr** definován (ve shodě s terminologickým slovníkem

pojmu a definic NATO AAP-6 z roku 2009) jako „*čára, která při vojenském tažení nebo operaci spojuje rozhodující body v čase a prostoru ve směru těžiště bojové činnosti*“. [5]

Není zde cílem objasňovat podstatu koncepce těžiště, blíže viz *Vojenské rozhledy* č. 3/2008 a 4/2008, [6] ovšem takto postavená definice poukazuje na zásadní nepochopení těžiště jako operačního konceptu. Text doktríny dále zdůrazňuje vztah operačních směrů v čase a prostoru mezi rozhodujícími body a těžištěm a je uvedeno, že **operační směry mohou mít funkční nebo přírodní charakter** (bez dalšího vysvětlení co tento charakter znamená). Publikace rovněž uvádí, že velitelé tyto operační směry využívají k usměrnění nástrojů moci při dosahování požadovaného konečného stavu, při použití sil ve všech dimenzích prostoru, čase a v logickém uspořádání, které spojuje všechny vojenské schopnosti společných sil za účelem porážky těžiště sil protivníka. [7]

S ohledem na zmíněný deficit, týkající se konceptu ve výše uvedených aliančních publikacích, nabízí se možnost ohlédnutí po jiných, terminologicky i obsahově bohatších zdrojích. Za vhodný vzor mohou sloužit zejména **americké a britské doktríny**, [8] jenž mají svůj vlastní svět sebezdokonalování, umocněný realitou probíhajících operací s okamžitou zpětnou vazbou na nutné změny a stálou podporou kvalitních doktrinálních pracovišť.

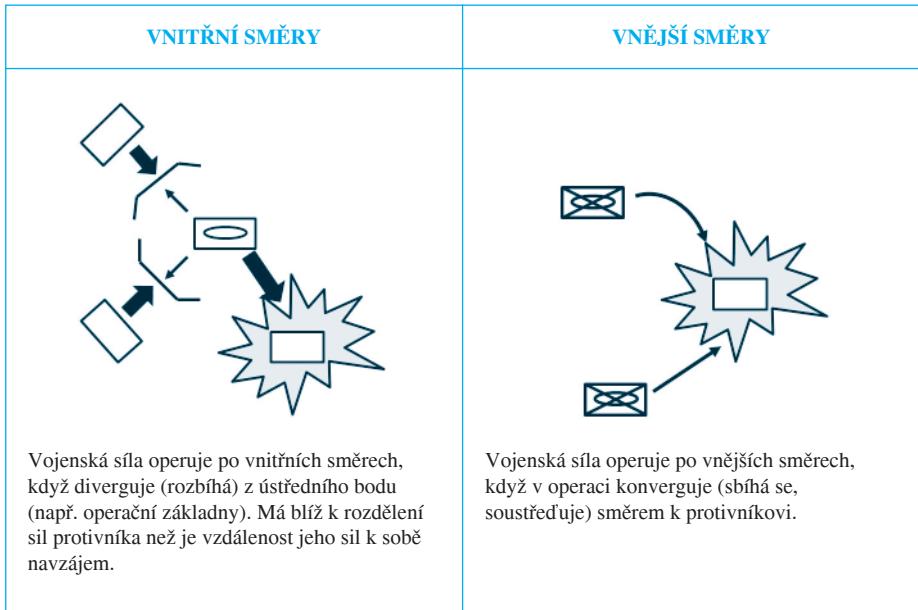
V současné době jsou pro zobrazení představy použití vojenské síly v operaci – popsání spojení rozhodujících bodů s operačními nebo strategickými cíly – využívány dva základní způsoby zobrazení. Velitel může popsat operaci podél operačních směrů, jež jsou „**fyzické**“ (přírodní charakter) nebo „**logické**“ (funkční charakter), případně obojí. Společné operace vyžadují, aby na cestě ke splnění vojenských operačních a strategických cílů a dosažení stanoveného vojenského konečného stavu velitelé jednotlivé aktivity vhodně kombinovali a synchronizovali.

Fyzický operační směr

Fyzický operační směr spojuje sérii rozhodujících bodů vedoucích k ovládnutí „geografického“ cíle (vztah k již známému Jominioho lineárnímu „geometrickému“ pojetí války, s konceptem vnitřních a vnějších operačních směrů), případně vedoucích k porážce sil protivníka. Velitel tento směr používá ke spojení vojenské síly s jejich operační základnou a cíli, když důležitým faktorem je poziční vztah k protivníkovi.

„Fyzické“ operační směry mohou být buď vnitřní, nebo vnější. Jejich důležitost závisí na vztahu času a vzdálenosti mezi proti-stojícími silami. V prvním případě vojenská síla operuje po vnitřních směrech, když v operaci diverguje (rozchází se, odchyluje) z ústředního bodu (např. operační základny). Z tohoto důvodu má blíž k rozdělení sil protivníka než je vzdálenost jeho sil k sobě navzájem. Vnitřní směry přináší slabší síle výhodu tím, že dovolují přesunout hlavní úsilí směřující do strany rychleji než protivník.

Proti tomu vojenská síla operuje po vnějších směrech, když v operaci konverguje – sbíhá se, soustřeďuje – směrem k protivníkovi. Úspěšné operace po vnějších směrech vyžadují silnější a mobilnější síly, ovšem nabízejí možnost obklíčení a zničení slabšího nebo méně mobilního protivníka. Při plánování operace význam vnitřních a vnějších operačních směrů závisí na vztahu času a vzdálenosti mezi bojujícími silami. Protivník může rovněž působit po vnitřních směrech vzhledem k proti-stojícím silám, ovšem tato výhoda mizí, jestliže tyto síly jsou agilnější a operují ve vyšším operačním tempu.

Obr. 1: Vnitřní a vnější operační směry

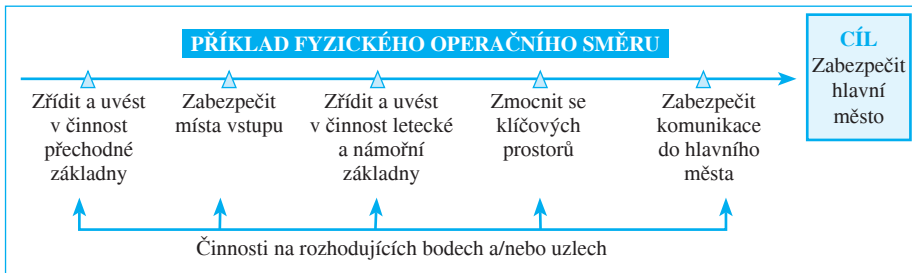
A naopak, jestliže menší síly manévrují do postavení mezi většími, ale méně agilnějšími silami protivníka, mohou je porazit dříve, než tyto jsou schopny účinně reagovat. Uvažování o faktickém využívání vnitřních nebo vnějších operačních směrů ztrácí na významu, jestliže četnost a intenzita typických vojenských (útočných, obranných) operací se zmenšuje.

Existuje množství možných způsobů grafického popsaní operačních směrů, jež mohou pomoci plánovačům ve vizualizaci společných operací v celém jejich průběhu a následně přípravě záměru nebo operačního rozkazu. Z pohledu společných operací, existuje kromě vojenských, řada diplomatických, ekonomických, informačních a jiných aktivit, které mohou ovlivnit fázování a vedení vojenských operací. Plánovači by proto měli na příslušném diagramu operačních směrů zvážit zobrazení důležitých činností (událostí) i těchto nástrojů státní moci.

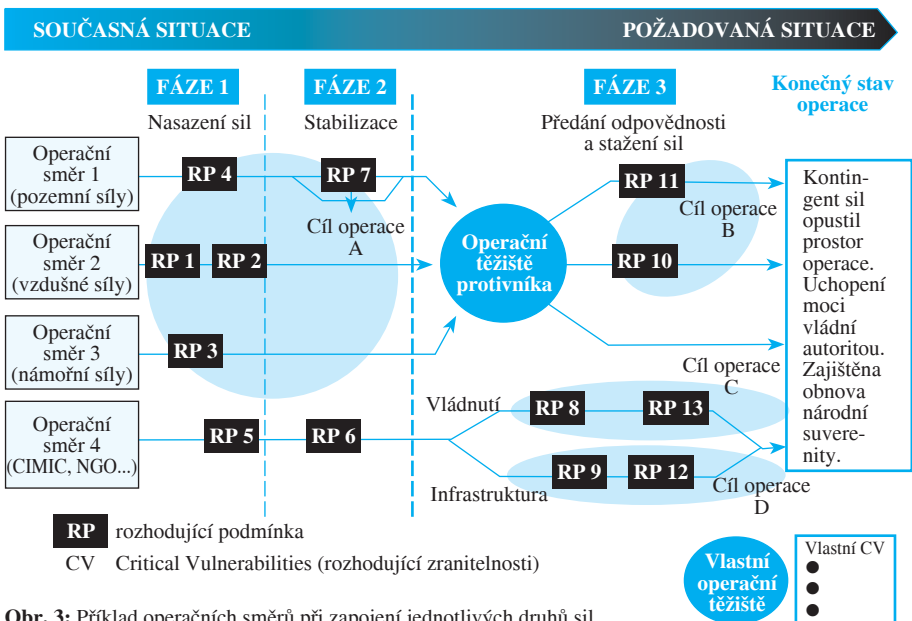
Obr. 2 znázorňuje fyzický operační směr, který je orientován na geografické rozhodující body, vedoucí ke splnění cíle v dané fázi operace. Je zde spojena řada rozhodujících bodů, vedoucí k ovládnutí (dosažení) geografického (prostorového) cíle nebo porážce sil protivníka. Velitelé používají tyto směry, jestliže důležitým faktorem je poziční vztah k protivníkovi.

Společné operace mohou mít jeden nebo zpravidla více fyzických operačních směrů. Jednotlivý operační směr má výhodu koncentrace sil a zjednodušení plánování. Na druhé straně, jestliže je těchto směrů několik, zvyšuje to flexibilitu sil a vytváří podmínky pro úspěch operace. Rovněž to znevýhodňuje protivníka v určení cílů tažení nebo operace a nutí jej rozdělit (rozčlenit) síly a prostředky na obranu vůči mnohonásobným hrozbám.

Fyzický operační směr lze zobrazit ve variantě, když ozbrojené síly působí společně jako celek, případně když působí na operačních směrech jednotlivých druhů sil, viz

Obr. 2: Fyzický operační směr – varianta

Obr. 3: Příklad operačních směrů při zapojení jednotlivých druhů sil

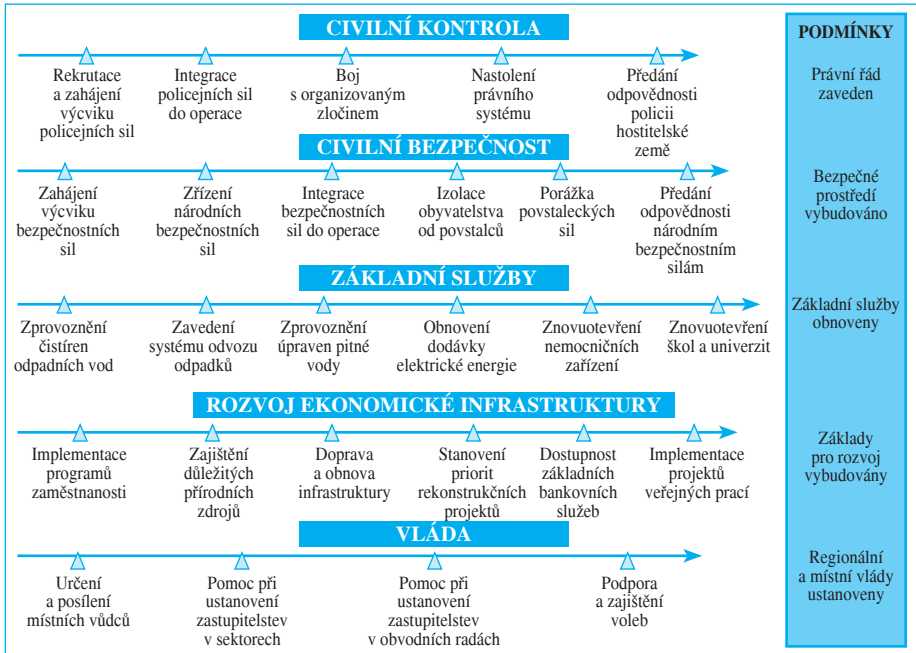
obr. 3. Navíc lze zobrazit zapojení a aktivity dalších prvků státní moci, jež se na operaci podílejí. Tím se dostáváme do souvislosti logických operačních směrů.

Logický operační směr

V kontrastu s fyzickým operačním směrem se logický více zaměřuje na zobrazení rozumného (logického) uspořádání cílů, účinků nebo úkolů. Operační velitel používá tyto operační směry k vizualizaci a popsaní operace, jestliže vzájemné (geografické) postavení sil vlastních a protivníka je málo relevantní. Takto je spojeno více rozhodujících bodů s logikou účelu, který vede k porážce, eliminaci nebo jinému ovlivnění protivníka, a tím dosažení stanovených cílů. Logické operační směry jsou obzvlášť užitečné, když spolupůsobí meziagenturní organizace nebo nadnárodní partneri.

Velitel společných sil může takto uvažovat o úkolech a cílech organizací zobrazených na samostatných (nevojenských) operačních směrech a tyto úkoly a cíle vztahovat

k vojenským operačním směrům. Rovněž mu to umožňuje představit si, jak vojenské prostředky mohou podporovat nevojenské nástroje státní moci a naopak. Operační cíle jsou zobrazeny podél logického operačního směru, stejný operační cíl může být zobrazen podél více logických operačních směrů. Tyto všechny by měly vést k těžišti.

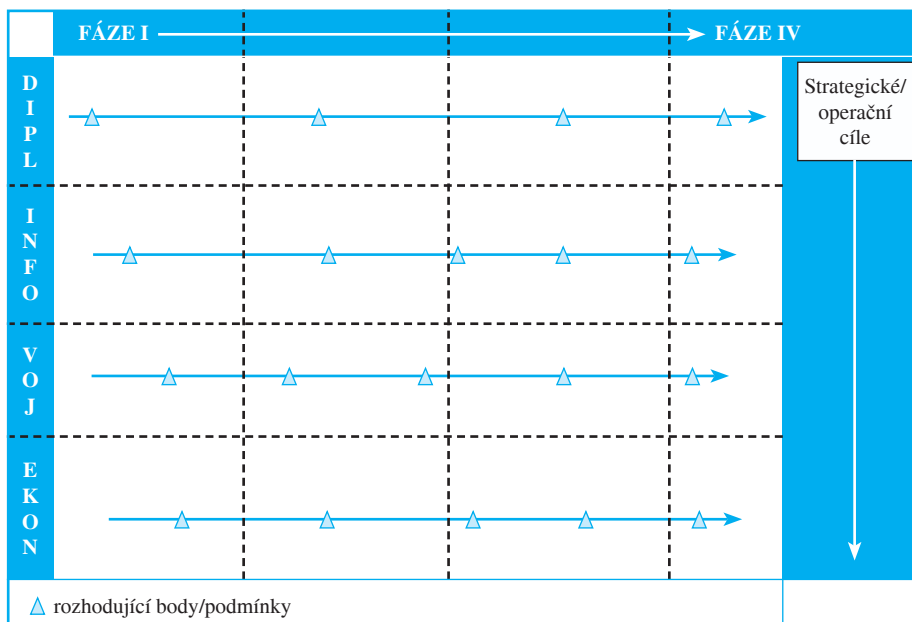

Obr. 4: Příklad logických operačních směrů (varianta – stabilizační operace)

Obr. 4 zobrazuje možný příklad toho, co by se mohlo objevit na reálném diagramu operačních směrů. Ukazuje operační směry s typickými úkoly pro jednotlivé nástroje státní moci, založené na uspořádání úkolů nezbytných ke splnění cílů. Skutečné operační směry by byly v zobrazení specifických úkolů mnohem detailnější. Zobrazení operačních směrů na této úrovni může operačnímu veliteli a jeho štábu pomoci při diskuzi o vztahu klíčových a specifických úkolů. Na daném obrázku se operační směry jeví do určité míry na sobě nezávislé, ale v reálné situaci by byly těsněji propojeny a sladěny v činnostech směrem ke společnému účelu – naplnění strategických cílů.

V některých případech by operační směry mohly zobrazovat související diplomatické, informační, vojenské a ekonomické rozhodující aktivity (body, podmínky, úkoly nebo účinky) podél jednotlivého směru (linie). Ačkoli se jeví, že každý operační směr zobrazuje úkoly v posloupnosti, rozšířený diagram by ve skutečnosti zobrazoval množství úkolů dějících se souběžně a odrážel by vzájemnou závislost. Rozličné aktivity podél těchto směrů zajišťují plánovači možný rámec pro tvorbu kvalitní varianty činnosti.

Diagram na obr. 5 ukazuje čtyři základní operační směry – každý pro jeden nástroj státní moci. Velitelům i jejich plánovačům umožňuje udržovat přehled o akcích nebo událostech podél těchto směrů, jež mohou ovlivnit probíhající nebo budoucí vojenské akce. V průběhu tvorby koncepce operace plánovači graficky uspořádají úkoly, jak

Obr. 5: Příklad logických operačních směrů se zobrazením diplomatických, informačních, vojenských a ekonomických aktivit

očekávají, že nastanou v čase v souladu s operačními fázemi. Tyto jsou hlavními logickými operačními směry, protože plánovači se nepokouší ukázat postup sil podél geografických bodů, což je typické u fyzického operačního směru. Komplexní diagram pro konkrétní vojenskou operaci by odrážel různý počet aktivit pro každý ze čtyř směrů.

Alternativy použití jednotlivých nástrojů státní moci lze na operačních směrech vyjádřit: **organizací** (např. RB OSN, vláda, společné velitelství, příp. jednotlivá velitelství prvků sil), **cílem** (uspořádání úkolů, rozhodujících bodů/podmínek nebo účinků orientovaných na dosažení specifických cílů) a **funkcí** (např. udržení bezpečnosti, vybudování vlády nebo podpora civilní administrativy apod.).

Metody působení sil na daném operačním směru se budou lišit v závislosti od stupně velení. Jiný bude pohled a zaměření strategického velitele ve srovnání s velitelem společných sil nebo daného komponentu. Na operační a taktické úrovni se vojenská organizace zaměří spíše na konkrétní aplikaci vojenských schopností, a to i v případě, že budou podporovány civilními autoritami. V každém případě je pro velitele zcela zásadní pochopit účel, cíle a aktivity těchto civilních a nadnárodních organizací, sloužících podpoře a propagaci společných činností.

Uvažování ohledně konceptu logických operačních směrů je důležité zejména ve fázi, když velitel a štáb provádí analýzu úkolu. V jejím průběhu zvažují, jak mohou další nástroje státní moci, hlavně diplomatické a ekonomické, být použity na podporu velkých strategických cílů. Plánované vojenské činnosti (aktivity na vojenských operačních směrech v rámci výsledného plánu tažení nebo operace) musí být v souladu s těmito nevojenskými operačními směry.

Nezbytná je analýza času a prostoru, jestliže činnosti na operačním směru mají být efektivně seřazeny. Vojenské tažení nebo operace bude zpravidla členěno na jednotlivé fáze, některé činnosti v nich budou plněny postupně, zatímco jiné mohou probíhat souběžně. Velitel proto musí mít na paměti souvislosti času a prostoru ohledně všech svých podřízených, aby jejich úkoly byly plněny v souladu s celkovým plánem operace. Rovněž musí brát v úvahu čas a prostor ohledně nevojenských operačních směrů, aby tyto byly v koordinaci s jeho vlastním plánem. Dobrá analýza zajistí správný sled činností v operaci s dostatečným tempem ve vztahu k činnostem protivníka a v konečném efektu umožní dosáhnout požadovaný cíl.

Směry úsilí – nový obsah?

Kromě všeobecně známých a již zažitých pojmů, vyskytujících se ve většině doktrinárních publikací, které byly předmětem zájmu, se objevuje termín „směry úsilí“. Jeho zdrojem je publikace FM 3-07 *Stability Operations*, jež představuje doktrinární publikaci pro vedení stabilizačních operací, u nichž je typické zapojení všech nástrojů státní moci i dalších civilních organizací a autorit. Doktrína uvádí, že operaci lze popsat podél operačních směrů nebo směrů úsilí, případně kombinací obou. Rovněž jako u logických operačních směrů, jsou **jednotlivé úkoly spojovány použitím logiky účelu – příčina a účinek, pro zaměření úsilí směrem k vytvoření výhodných operačních a strategických podmínek.**

V operacích zahrnujících množství nevojenských faktorů, což je u stabilizačních operací typické, mohou být směry úsilí jediným způsobem jak spojit úkoly, účinky, podmínky a požadovaný konečný stav. Velitelé používají směry úsilí k popsání, jak si představují vedení operace, vytvářením více „méně hmatatelných“ podmínek konečného stavu, typických u stabilizačních operací.

Směry úsilí ukazují, jak jednotlivé akce souvisí mezi sebou navzájem a rovněž s dosažením požadovaného konečného stavu. Zdůrazňují kombinaci doplňujících se dlouhodobých účinků stabilizačních nebo civilních podpůrných úkolů s cyklickými krátkodobými událostmi, jež jsou příznačné pro ofenzivní nebo defenzivní činnosti. Doktrína uvádí, že aplikace směrů úsilí je typická zejména v stabilizačních operacích a operacích na podporu míru, kdy velitelé berou v úvahu primární stabilizační úkoly a tyto dávají do souvislosti s následnými, post-konfliktními úkoly. Stabilizační činnosti tak spojují vojenské aktivity s širším, mezirezortním úsilím napříč jednotlivými úrovněmi války.

Kompletní zobrazení směrů úsilí se v podstatě neliší od logických směrů, může zahrnovat typicky vojenské aktivity s dalšími, jež jsou např. informační, právní, ekonomické a další. Aktivity jednotlivých rezortů nebo sektorů v post-konfliktním období lze rovněž zobrazit jako směry úsilí. Označují komplexnost významných úkolů civilních organizací a zdůrazňují jejich vzájemný vztah. Jejich použití jako směrů úsilí pomáhá ozbrojeným silám ve společném mezirezortním plánování a dialogu. Tak jsou lépe využity účinky všech nástrojů státní moci.

Jednotlivé rezorty či sektory však samy osobě nejsou směry úsilí a ani neposkytují standardní řešení pro každou operaci. Například v operaci vedené na podporu civilního obyvatelstva, směry úsilí mohou zobrazovat podpůrné aktivity po vzniku přírodní katastrofy, podporu k posílení práva a jinou činnost, podle toho, jak je vyžadováno,

podstatná je však jejich vzájemná integrace s účinky vojenských operací. Závěrem lze říct, že ačkoliv se termín „směry úsilí“ dostal do podvědomí plánovačů, obsahově se od termínu logických směrů neodlišuje. Snad to pro zainteresované odborníky nebude další terminologická past.

Závěr

Teorie vojenského umění, ať je jakkoli dobře popsána v doktrinálních publikacích, zůstává pouhou teorií, jestliže není aplikována v operační praxi. Toho si byli dobře vědomi i američtí generálové po zahájení operace Irácká svoboda v roce 2003. Americký generál Gene Renuart, v tom čase ředitel operací u Central Command, v předneseném briefingu uvedl:

„Pokračujeme v použití velkého tlaku napříč širým prostorem operačních směrů. To nám dovoluje vystavit tlak na režim. To nám dovoluje komunikovat s iráckými civilními vůdci v rozličných komunitách, získat informace, a poté vybrat si za cíl některé z teroristických buněk, které drží rukojmí v mnoha městech severního Iráku. To nám rovněž umožňuje pracovat na západě a severu s množstvím kmenových vůdců, abychom pokračovali v rozšíření vlivu na svobodné Iráčany ve všech těchto částech krajiny. Pokračujeme v izolaci režimu, jeho sil na zemi, jeho míst velení a řízení. Kráčíme spolu s humanitární pomocí.“ [9]

Prostá a vystihující podstata tohoto konceptu. Jiným vynikajícím příkladem aplikace konceptu operačních směrů v nedávných operacích v průběhu války v Iráku je článek *Winning the Peace: The Requirement for Full-Spectrum Operations* autorů Chiarelliho a Michaelise, zveřejněném v časopisu *Military Review*. V roce 2005. Čitateli jej s patřičným odkazem vřele doporučuji. [10]

Koncept operačních směrů je jedním z významných operačních konceptů, jenž asistuje velitelům a plánovačům při naplňování vojenských cílů operace. Přestože jeho užitečnost je zcela zřejmá, lze v AČR vidět doktrinální a znalostní mezeru ve způsobu jeho aplikace zejména na operační úrovni války (pokud uvažujeme, že v podmínkách AČR tato ještě existuje, nebo se aspoň o ní mluví). Na otázku, zda je k tomuto konceptu dostatek informací, najdeme spíše zápornou odpověď.

Není tajemstvím, že naše národní doktrinální publikace se teorií tohoto fenoménu příliš nezabývají. Ostatně, jako u většiny operačních konceptů. Mezera, která podle mého názoru má tendenci se nadále zvětšovat, může v budoucnu přinést plánovačům značné problémy ve správném pojmenování daného problému i v praktické aplikaci operačního umění jako takového. Mělo by být snahou každého vojenského profesionála, aby k tomu nedošlo.

Poznámky k textu:

- [1] SPIŠÁK Ján. Koncept operačních směrů, I. část. *Vojenské rozhledy*, 2011, roč. 20, č. 1, s.30-49, ISSN 1210-3292.
- [2] LIND, William S; NIGHTENGALE, Keith; SCHMITT, John F; SUTTON, Joseph W; WILSON, Gary I. The Changing Face of War: Into the Fourth Generation. *Marine Corps Gazette*, 1989, Quantico, str. 22-26.
- [3] **Oskar von Hutier** (1857-1934), německý generál pěchoty, byl jedním z nejúspěšnějších a nejpokrokovějších generálů v první světové válce. Pověsil si, že v mnoha předcházejících bojích konvenční

- způsoby zahájení útoku s dlouhou dělostřeleckou přípravou podél celé fronty, po které následoval masový útok pěchoty, vedly ke zničujícím ztrátám. Navrhoval alternativní přístup, nyní zvaný Hutie-rova taktika nebo taktika infiltrace, sestávající z několika základních kroků:
- Krátká palba pozemního dělostřelectva granáty velké ráže, kombinována s granáty s otravným plynem, jež se soustředila na demoralizaci a neutralizaci jednotek na přední linii. Účelem bylo zmást protivníka, a snížit jeho schopnost zahájit účinné protiútoky z druhého obranného postavení. Pro maximální účinek, přesná místa útoku zůstala skryta až do posledního možného okamžiku.
 - Pod pohyblivou přehradnou palbou německé úderné jednotky tzv. *Sturmabattlione* postupovaly a pronikaly skrz obranná postavení spojenců na předem určených slabých místech. Kdykoliv to bylo možné, vyhýbaly se boji a pokoušely se zničit nebo zajmout protivníka na místech velení a zničit postavení dělostřelectva.
 - Poté, co úderné jednotky splnily svůj úkol, další jednotky vyzbrojené těžkými kulomety a minomety zahájily zdrcující útok podél úzkých průchodů proti jakýmkoliv opěrným bodům, které úderné jednotky minuly. Po příchodu vlastního dělostřelectva mohli důstojníci řídit palbu kdykoliv to bylo potřebné pro zrychlení průlomu.
 - V poslední fázi útoku pěchota zničila jakýkoliv zbylý odpor obránců.
- [4] **William Eugene DePuy** (1919-1992), americký generál a první velitel TRADOCu. Je široce uznáván jako jeden z hlavních architektů restrukturalizace doktrín pozemních sil USA po odchodu USA z vietnamské války.
- [5] SPIŠÁK Ján. Těžiště – rozhodující operační koncepce. 1. část. *Vojenské rozhledy*, 2008, roč. 17, č. 3, s. 14-29, ISSN 1210-3292; SPIŠÁK Ján. Těžiště – rozhodující operační koncepce. 2. část. *Vojenské rozhledy*, 2008, roč. 17, č. 4, s. 36-43, ISSN 1210-3292.
- [6] Originální text v terminologickém slovníku v angličtině uvádí: ... *line linking decisive points in time and space on the path to the centre of gravity*. Jednoznačně se zde jedná o Clausewitzovo „těžiště“, jemuž překladatelé AAP-6 zjevně nerozumí.
- [7] Nutno podotknout, že výše uvedené informace (podle překladu doktríny) působí nejen značně neohra-baně, v „operačním“ jazyku terminologicky i významově nepřesně, a pro odborníka (nemluvě o lai-kovi) jsou přímo zavádějící. Velkým nedostatkem souvisejícího textu je směšování pojmu těžiště ve dvou významech: těžiště sil protivníka, resp. těžiště bojové činnosti, o které v koncepci operace vůbec nejde. Logicky není ani dotažena myšlenka aplikace nástrojů moci při dosahování požadovaného konečného stavu. Pokud uvedené informace měly být pro čtenáře vstupní branou do oblasti porozu-mění operačního umění, tato publikace za vzor sloužit nemůže.
- [8] K takovým patří např. Field Manual 3-0 (FM 3-0) *Operations*, Field Manual 3-07 (FM 3-07) *Stability Operations*, Field Manual 3-24 (FM 3-24) *Counterinsurgency*, Joint Publication (JP) 3-0 *Joint Operations*, Joint Publication (JP) 5-0 *Joint Operation Planning*, Joint Publication (JP) 5-00.1 *Joint Doctrine for Campaign Planning* nebo britská doktrína Joint Doctrine Publication (JDP) 01 *Joint Operations*.
- [9] We continue to apply good pressure across a broad area of lines of operations. This allows us to put pressure on the regime. It allows us to communicate with the Iraqi civilian leaders in the various communities and to take that information and then target some of these terror cells that are holding hostage many of these cities of Southern Iraq. It also allows us to work in the west and in the north with a number of tribal leaders to continue to expand influence of free Iraqis throughout those parts of the country. We continue to isolate the regime, its forces on the field, its command and control networks. We continue to take strides with humanitarian aid. Zdroj: <http://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/iraq/2003/iraq-030329-centcom04.htm>.
- [10] Zdroj: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/milreview/chiarelli.pdf>.

Použitá literatura:

- CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce*. Academia, 2008, 752 s.
- CLAUSEWITZ, Carl von. *On War*. Michael Howard and Peter Paret, Chichester, West Sussex, UK: Princeton University Press, 1984, 732 s.
- CODY, Matthew J. *Leveraging Logical Lines of Operation in COIN*. Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, 2006, 70 s.
- DIAZ, Mario A. *Prosperity or Perdition: Do Lines of Operations Apply in Stability Operations?* Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced Military Studies United States, Army Command and General Staff College, Academic Year 02-03.

- LIND, William S; NIGHTENGALE, Keith; SCHMITT, John F; SUTTON, Joseph W; WILSON, Gary I. *The Changing Face of War: Into the Fourth Generation*, <http://twm.co.nz/4thgenwar.htm>.
- VEJMELKA, Oto a kol. *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*. [pomůcka], Praha: Avis, 2004, bez ISBN.
- AAP-6, NATO Glossary of Terms and Definitions, 2007.
- AJP-5, Spojenecká společná doktrína pro operační plánování, 2006.
- Field Manual 3-0* (FM 3-0) Operations, Department of the Army, Washington, DC, 2008, 220 s.
- Field Manual 3-07* (FM 3-07) Stability Operations, Department of the Army, Washington, DC, 2008, 208 s.
- Field Manual 3-24* (FM 3-24) Counterinsurgency, Department of the Army, Washington, DC, 2008, 282 s.
- Field Manual 100-5* (FM 100-5) Operations, Department of the Army, Washington, DC, 1993, 163 s.
- Joint Doctrine Publication (JDP) 01* Joint Operations, UK Armed Forces, March 2004.
- Joint Publication (JP) 1-02*, Dictionary of Military and Associated Terms, (US) 2001, amended through 17 October 2008, 780 s.
- Joint Publication (JP) 3-0*, Joint Operations, 2006, 238 s.
- Joint Publication (JP) 5-0*, Joint Operation Planning, 2006, 218 s.
- Joint Publication (JP) 5-00.1*, Joint Doctrine for Campaign Planning, 2002, 121 s.
- Pub-100-31-01*, Vojenské operace podle principů doktríny NATO pro společné operace AJP-3(A).

„Bylo by nesmyslné, aby se politické hledisko podrobovalo hledisku vojenskému, neboť politika zplodila válku; jen ona může třídit a posuzovat myšlenky, ale válka je jen nástroj, a ne obráceně. Zůstává tedy možné jen podřízení vojenského hlediska hledisku politickému.“ Tato slova Carla von Clausewitze vyjadřují princip, na kterém stojí moderní armády. Má ovšem dvě strany. První je právo rozhodovat o ozbrojených silách jako nástroji k zajištění bezpečnosti státu a kontrolovat je. Druhým je odpovědnost za jejich rozvoj, protože bez nich nemůže být bezpečnost nikdy zajištěna. V roce 1989 se změnil nejenom politické poměry v Československu, ale „zmizel“ i dosavadní nepřítel. Změnil se proto i přístup k výstavbě a použití ozbrojených sil. Již nebylo zapotřebí masové armády, takže logicky došlo ke snižování stavů a později k profesionalizaci.

Od roku 1999 jsme nedílnou součástí Severoatlantické aliance. Jako středně velký stát musíme mít ambice nejenom bezpečnost konzumovat, ale aktivně k ní přispívat. Proto mi přijdou liché názory, že díky vstupu do NATO nepotřebujeme rozvíjet schopnosti Armády ČR. Je tomu právě naopak. Řetěz je pouze tak silný, jak silný je jeho nejslabší článek.

V roce 2002 jsme odstartovali reformu ozbrojených sil, která měla zajistit, že nebudeme pomyslným nejslabším článkem. Nejsme jím, ale můžeme se jím stát. Nasazujeme síly a prostředky spolu se spojenci, jsme za to pozitivně hodnoceni a dokazujeme, že umíme pomáhat i doma. Nicméně musíme otevřeně přiznat, že transformace nebyla zcela úspěšná. Hlavním důvodem byl zužující se rozpočtový rámec a zpoždování jednotlivých modernizačních projektů Armády ČR.

**armádní generál Vlastimil Pícek,
náčelník Generálního štábu AČR,
Bílá kniha o obraně. Praha: MO ČR – OKP MO, 2011.**